

afgørende funktioner i det politiske system, som ikke varetages af de andre organisationer, eller de andre organisationers konkurrence med partierne påvirker partiernes måde at udføre deres funktioner på.

Årsagerne til partiernes ændrede funktion diskuteres mere udførligt af *Jørgen Goul Andersen, Mod klassisk demokrati? Ansvarlighed og uansvarlighed i dansk politik in Grus nr. 32, 1990*. Her kædes »ændrings- og opløsningstendenser« sammen med overgangen til et postindustrielt samfund, som ændrer konfliktstrukturen (modsatning mellem kapital og arbejde) og mediernes rolle. Det er organisationerne snarere end vælgerne der blive orienteringsløse i denne nye situation. I *Jørgen Elklit (red.) De politiske partier, 1990*, fremhæver Elklit ændringen i samfundets sociale og økonomiske struktur og dertil hørende klasseopdeling, ændringen i medie billedet, firbladssystemets afvikling og tv's fremkomst og ændringer i borgernes cost og benefit-overvejelser i forbindelse med partiarbejde og fast partitilhørsforhold.

Niels Thomsen giver i sin analyse af udviklingen følgende sæt af samvirkende faktorer »æren« for at have ændret grundlaget for det danske politiske system: Forandringer i erhvervs-, social- og befolkningsstrukturen, ændringer i partier, medier, organisationer, uddannelse og miljøpåvirkning, skærpelse af modsætningerne i den politiske ideologi, og statens egen politik. *Niels Thomsen, Det politiske rodned, Folk og politikere i Danmark i vor tid in: Goul Andersen et al. Vi og vore politikere, Den politiske troværdighed i Danmark, Rockwool fondens Forskningsprojekt, Spektrum 1992*.

I sådanne generelle forklaringsforslag indrages naturligvis også borgernes syn på partierne og det politiske system, som det f.eks. sker i *Jørgen Goul Andersen, Politikerleden myte eller realitet? Vi og vore politikere, Den politiske troværdighed i Danmark, Rockwool Fondens Forskningsprojekt, Spektrum 1992*. Her fremstår det paradoksale faktum, at vælgerne/borgerne værdsætter det politiske system, det repræsentative system, men ytrer en vis portion mistillid til politikerne. I de detaljerede undersøgelser er både tillidens og mistillidens elementer kompliceret skruet sammen og forløbsanalyser viser stærke udsving. Trods det faldende medlemskab er partiidentifikationen og sympatien stadig meget stor (s.141) Undersøgelsen er fra 1991.

Medborgerskabsundersøgelsen er interes-

sant (set fra et »brugerstandpunkt«) fordi den er lagt an på sammenlignelighed med den svenske Magtudrednings undersøgelse af magt og afmagt, fordi den søger sammenlignelighed med dele af tidligere undersøgelser, og fordi den forholder sig diskuterende til de tidligere undersøgelser. Dens brede afgrænsning af politisk deltagelse inddrager både interesseorganisationer, græsrodsaktiviteter og den nye »brugerkanal« (skole- og forældrebestyrelser) og falder derfor uden for denne oversigt (men inddrager firsernes græsrodsundersøgelser). Gennem undersøgelse af partimedlemmernes aktivitet og intensiteten i aktiviteten, årsagen til partimedlemmers udmeldelse og ikke-medlemmers manglende motivation for indmeldelse, nås at interessen for politik er blevet større, at deltagelsen i andre aktiviteter end partiarbejde er vokset, at nye ulighedformer træder frem dels fordi de mest ressourcerige er mest aktive i de nye deltagelsesformer og dels fordi tilknytning/ikketilknytning til arbejdsmarkedet betyder meget for deltagelsen i politisk arbejde. Et af de afgørende »demokratiproblemer«, som fremhæves er, at partiernes funktion som »identitetsskabende fællesskaber ikke er blevet erstattet af andre former, hvilket bl.a. skyldes en ændring af græsrodsbevægelsesernes ændring fra ideopolitiske mod enkeltsagsprægede bevægelser fra slutningen af firserne. *Johannes Andersen m.fl. Medborgerskab - demokrati og politisk deltagelse, System 1993*.

De fleste forskere afviser brugen af ordet krise i forbindelse med det politiske system, således også *Palle Svensson i Vælgerens syn på det danske demokrati in: Elklit og Tonsgaard (red.) To folketingsvalg - Vælgerholdninger og vælgeradfærd i 1987 og 1988, Forlaget Politica 1989*, som bygger på en undersøgelse fra 1987. Han finder støtte til tidligere undersøgelser (Damgård 1980) og sin egen *Danskernes opfattelse af den politiske politiske magtstruktur, Politica 1983 nr. 3*, som understreger sammenfaldet mellem befolkningens opfattelse af magtstrukturen og det politiske systems selvforståelse som et pluralistisk demokrati. Nannestad viser i *Dimensioner i vælgerens opfattelse af partisystemet in: Elklit og Tonsgaard (red.) Valg og vælgeradfærd, Forlaget Politica 1984*, at befolkningen har en overvejende positiv holdning til de politiske partier og en klar og stabil opfattelse af det politiske system og de politiske partiers placering. Undersøgelsen omfatter perioden 1971-79 og afviser at 1973 valget var